

Elsabe Steenberg

Boekbespreking: *Om 'n laaitie te maak* (Theunis Engelbrecht)

As 'n leser die makabere, uiters negatiewe kragtaal-aanbieding van hierdie novelle kan verteer, sal hy iets oorhou wat tot nadenke stem en hom agting sal gee vir die skrywer.

Reeds die titel is daarop afgestem om te skok. Maar al vorm die droom om 'n laaitie te hê, die skep en ervaring van 'n seuntjie die kern van die werk, reik die gegewe baie verder. Om 'n kind te hê, is vir Arnold die hoogste vorm van soeke na liefde – steeds soeke, al het hy gehoop dit sal vervulling beteken en 'n antwoord bring op al sy vrae. Want almal wat Arnold liefhet, moet sterf – as 'n fatale soort afronding van die lewe. 'n Kat van sy broer waarvoor hy as kind lief was, maak hy dood; sy ma (“Ek was lief vir haar like hell”, p. 61) word deur sy pa geskiet; self bring hy sy “wyfie” Suzie en seuntjie om die lewe, al ontken sy bewuste dit later. Selfs sy vriend Albert wat ten spyte van sy dwelmverslawing en homoseksualisme alles vir hom beteken het, verander in die inrigting vir hom in Alfred wat homself in die rivier verdrink (volgens die naam-assosiasie).

As laaitie-maak wyer konnotasies kry, is dit nog sterker die geval met “the baby game” waarna byna té veel verwys word. Dit hou verband met lewe in al sy verwarrende fasette, en – weer – die soeke na wat lewe nou eintlik is.

Dit klop met die titel dat elke afdeling in die novelle uit nege hoofstukke bestaan; soos dit pas dat daar net twee afdelings is: 'n voltooide drie word nie bereik nie; soeke en lewe eindig met Arnold se eie galgdood. In die eerste afdeling spreek Arnold as ek-belewer sy “gabbas” aan wat nie teenwoordig is

nie, wat hy dus net as klankbord gebruik. Die tweede deel gebruik 'n spinnekop as sogenaamde luisteraar, totdat hoofstuk nege die illusie verbreek en hy direk met homself praat: “Weet jy, Arnold . . .” (p. 77). EEN dek die tydperk vandat sy ouers gewelddadig sterf totdat hy as twintigjarige in die stad vir Suzi verwurg: vyf jaar word oorspan, met aandag veral aan die maande in die stad. In TWEE is hy in 'n inrigting, en eers aan die slot word dit duidelik dat hy sy kind ook moes gedood het (“Arnold gaan ropes toe gaan want hy het vir Suzi en Hans gesmash”, p. 76).

Motivering vir die hoofkarakter se verlooppe bestaan word ongemerk in sy monoloog ingevleg: sy pa se dronkenskap en ru aantyging dat hy en Albert moffies is; die ouers se spyt omdat hy nie 'n dogter is nie (“hulle wou eerder 'n girlkie hê as vir 'n boytjie soos ek, want hulle het mos al klaar 'n boytjie gehad”, p. 60) en veral die verwerping deur sy pa (“As hy vir my getune het Arrie is pa se grootman ook, dan sou my kop above the waistline groter geword het”, p. 60) word oorsaak van sy leefwyse. Psigologies sou 'n mens kon wonder of Ma-Mien, by wie Arnold na sy ouers se dood gebly het en wat 'n liefdevolle mens was, nie ook 'n bietjie invloed moes gehad het nie. Moontlik was hy op vyftien reeds te negatief gevorm.

Die belangrikste motief in die novelle is spieëls. Deur 'n lang spieël in Ma-Mien se huis kyk hy na homself soos 'n verliefde, maar nie soos Narcissus nie: hy “wil sommer in Arnold in klim om weg te kruip van als” (p. 9). In die stad het Mama Moralis se blyplek baie spieëls, sodat hy steeds nie van homself kan wegkom nie. Dat hy van die Bybel praat en sy ma wat melding gemaak het van “die puzzle in die spieël, ek dink” (p. 59), is van kardinale belang: dit wys op die lewe as raaisel wat deur spieëls beklemtoon word, en suggereer dat waarna Arnold déúr verskeie liefdes soek, God self is.

In die inrigting flits Arnold met 'n sakspieëltjie na sy gewaande gabbas, wat dan buite sal wees en die seine interpreteer. Hy bly wesenlik met homself besig: eie vrae en soeke. Ook in die dodesel, as hy vir sy gabbas wil flits om hom te kom haal, word hy met homself gekonfronteer: “toe ek daai spieëltjie so skuins draai sal jy nooit raai wie ek in hom gesien het nie. Little old me. Ja. Arnold” (p. 77). Maar nou kom daar verlossing, en uiteindelijke versoerende dieper insig: hy gooi die spieëltjie stukkend (die self word oplaas vernietig) en neem dieper waar: “so in hierdie lig scheme ek dat daai glas blinker blink noudat hy so stukkend is” (p. 78).

Kru taal en baie Engelse ‘slang’ word deurgaans gebruik en gee nie toegang tot 'n lekkerleesverhaal nie, maar dit was nooit die bedoeling nie. Sy taalgebruik karakteriseer die ek oortuigender as enige handeling. 'n Beswaar is net dat die meeste Engelse woorde gewoon Engels gespel word terwyl 'n paar foneties in Afrikaans gegee word, of selfs op albei maniere soos *bybie* en *baby game*.

'n Depressiewe indruk word verbreek deur raak uitdrukkings wat voorkom en

die gebruik van ironie. Arnold is “so bly dat Cranky en Lady Bullet . . . ook ’n laaitie gaan kry” (p. 63), maak nie saak of dit eintlik ’n winkelpop is wat hulle wil aantrek nie. Dit word ook patos: “hulle soek nie van ’n laaitie wat kan afklop nie” (p. 62).

Ten spyte van die kru aanbiedingsvorm slaag die skrywer daarin om ’n aangrypende stuk prosa te skep.

Bibliografie

Engelbrecht, Theunis. 1986. *Om ’n laaitie te maak*. Ombondi.